

Bosna i Hercegovina na raskršću

Autor: Nedžad Ahatović prof. odbrane i sigurnosti

Slobodan Milošević u svom zadnjem intervjuu koji je snimala TV Palma iz decembra 2000 godine, kaže da je pad RSK u Hrvatskoj rezultat odbijanja plana Z-4, a da je Dejtonski mirovni sporazum posljedica tvrdoglavog odbijanja Paljanskog rukovodstva da prihvati njegovo i ubjeđivanje tadašnjeg grčkog premijera Micotakisa da potpišu izuzetno povoljan plan kojeg su sačinili Sajrus Vens i David Oven u proljeće 1993. godine. On naime u svom zadnjem obraćanju naciji pokušava da opravda katastrofalne posljedice agresivnih ratova koje je vodio savljajući svu krivicu na regionalna rukovodstva lokalnih Srba koji su povoljne mirovne planove odbijali i nastavljali rat.

Za BiH konkretno On eksplicite navodi da je u proljeće 1993. godine pregovaračka pozicija SRJ i vojno stanje na terenu u BiH bilo takvo da bi međunarodna zajednica prihvatila da 70% okupirane teritorije R BiH pripadne srpskoj strani. Nažalost, kako on kaže, Paljansko rukovodstvo SDS-a to nije vidjelo tako. Oni su to prema njegovim riječima smatrali izdajom srpskih nacionalnih interesa. Nakon tog odbijanja međunarodna zajednica kako On kaže smatra da Ja (Milošević) igram dvostruku igru u kojoj želim da dobijem na vremenu kako bi vojnim putem riješio status srpske zajednice u BiH i stavlja SRJ pod teške sankcije i potpunu izolaciju. U krajnjoj konsekvenci tih teških ekonomskih ograničenja dvije godine kasnije dešava se vojni slom i RSK i RS-a. On podcrtava činjenicu da se 1995. godine na vrhuncu ofanzive Armije R BiH Banja Luka nije mogla braniti duže od 24 sata i da je vojni pritisak HV, HVO i Armije R BiH bio takav da ni sve da se Vojska Jugoslavije otvoreno umješala ne bi spriječila da cijeli zapadni dio RS-a padne za manje od 48 sati nakon pada Banja Luke. Zato je On pozvao R.Holbruka glavnog pregovarača i V.Kristofera tadašnjeg američkog državnog sekretara i zaprijetio im da će se jednostrano povući iz pregovora o miru i da će uz podršku Rusije pod izgovorom NATO agresije na Srbe zbog zračnih udara u BiH vojno intervenisati i okupirati istočni dio RS-a. Oni su potom kao kaže zaustavili pad Banja Luke i gotovo potpuno uništenje RS-a. Kasnije, tokom pregovora u Dejtonu, Bosanski srbi su se morali zadovoljiti sa 49% teritorije R BiH kao rezultat njegove pregovaračke umješnosti i donekle ruskog uticaja, te su još sa teškom mukom morali prihvatiti činjenicu da je BiH suverena država što je nužna formalnost, jer kako On to kaže u BiH srpska zajednica ima svoju državu. Da je, kako On kaže, „SDS sa Pala“ prihvatio Vens-Ovenov plan, imali bi skoro identičan status države u državi samo bi kontrolirali 70 do 75% teritorija. Ali Paljansko rukovodstvo SDS-a nije tada hudo razumijelo političko vizionarstvo velikoga vožda.

Danas 16 godina nakon ovog Slobinog zadnjeg medijskog obraćanja, situacija sa Bosnom i Hercegovinom je još uvijek apsolutno otvorena. Pozicija Srbije se nije promijenila i ona je apsolutno i dalje na liniji koju je prije 16 godina objašnjavao Slobodan Milošević, a to je etnički čista srpska država u BiH što je definisano i u Memorandumu 2 SANU-a koji je pisan od 2004. do 2012. godine. Pozicija Republike Hrvatske je sa druge strane i dalje, manje ili više ostrašćeno, orijentirana ka zaokruživanju 2/3 etničkog prostora u BiH na kojem žive Hrvati uz poštivanje dila sa Miloševićem, kojem je Posavina predata u trajno vlasništvo. Dakle, obje susjedne države vode proaktivnu politiku etno-treitorijalnih podijela u BiH, dok se polako u igru uvlače i interesi velikih sila. U tom kontekstu primjećuje se da i Beograd i Zagreb nastoje što bolje utvrditi svoje političke pozicije u BiH, jer priželjkuju da će se nakon stupanja D.Trampa na dužnost predsjednika SAD-a povesti geo-strateški dijalog sa Rusijom u vezi ponovne podijele interesnih sfera uticaja i priznavanju novih faktičkih stanja na terenu, a ne međunarodnog suverniteta država i nepovrjedivosti njihovih granica. Ukoliko se u tim pregovorima velikih sila u međunarodno-pravnom smislu raspakuje teritorijalni integritet Ukrajine i prizna ruska aneksija Krima, smatra se da isti scenario podijele očekuje i BiH, dok će Kosovo biti vraćeno Srbiji u skladu sa rezolucijom Vijeća sigurnosti OUN-a 1244. Ovo najavljeno popuštanje Putinovoj agresivnoj vanjskoj politici potsjeća na savezničko uzmicanje pred Hitlerom krajem 30-tih godina prošlog stoljeća. Hitler je pod prijetnjom upotrebe sile i demonstracijom sile uz kombinaciju vrlo temeljito vođene diplomatske aktivnosti oteo Sar, Rur, Sudetsku oblast, Austriju i cijelu Čehoslovačku. Naravno Hitler se tu nije zaustavio, njegova politika homogenizacije njemačkog naroda i nacionalna strategija sazdana u tom pravcu zahtjevala je vraćanje Šelzije, Istočne Prusije i luke Dancing koji su se po Versajskom mirovnom sporazumu nalazili pod jurisdikcijom tadašnje Poljske. Ta teritorijalna pretenzija Njemačke u konačnici dovest će do Drugog svjetskog rata i gubitka 60 miliona života. Upravo zato uzmicanje pred agresivnom politikom vojno jake države kakava je Rusija, dozvoljavanje prekrajanja granica pod prijetnjom eskalacije sukoba, a radi zadržavanja mira, posebice na Balkanu, može biti kobno ne samo po regionalni, nego i po svijetski mir. O tome svjedoči i historijografija Drugog svjetskog rata. Kakvi će potezi zvaničnog Wašingtona biti u tom kontekstu još uvijek se ne zna, za sada se samo špekulira o velikoj mogućnosti postizanja „nagodbe“ Zapada sa Moskvom, što nije isključeno isto kao što nije isključeno dodatno zatezanje odnosa i nove komplikacije.

Ono što je sigurno, svaka podijela BiH i novo prekrajanje granica na Balkanu, dovest će do totalne radikalizacije političkih prilika. To ne mora nužno završiti sukobom širih razmjera, mada ni to nije isključeno, ali može izroditi problem eskalacije islamskog radikalizma na bazi konstatnog nepovoljnog socijalnog, ekonomskog, političkog i vojnog pritiska na bošnjačku muslimansku zajednicu u BiH. Embargom na oružje, okretanjem glave od genocida i protjerivanja sa 49% teritorija u prošlom ratu Evropa je pokazala svoj odnos prema Bošnjacima. Nove političke igre i potkusurivanja velikih sila u kojima će uz izgovor stabilizacije Balkana, BiH podijeliti, a Bošnjaci svesti u geto jedne monoetničke poluprivatne kneževine poput Gaze, za posljedicu mogu imati pošast tihe islamske radikalizacije. Izgleda da je to upravo i cilj velikodržavnih projekata i njihovih nositelja u Beogradu i Zagrebu koji evo već 25 godina imaju teritorijalne aspiracije i pretenzije prema suverenom državnom teritoriju BiH. Sadašnje stanje u svijetu, a poglavito u Evropi koja je u ogromnom skretanju u desno u političkom smislu, potpuno pogoduje radikalima i u Srbiji i u Hrvatskoj, jer su razlog tog povratka konzervativnim shvatanjima upravo muslimani i njihov status u Evropi. Dolaskom D.Trampa na mjesto predsjednika SAD-a desnica polako zatvara krug u koji još treba da se uklupe Francuska i Njemačka, nakon što je Britanija to već učinila. Nakon završetka tog procesa, radikalima i u Srbiji i u Hrvatskoj neće biti teško ustvrditi da su Bošnjaci kao balkanski muslimani, velika prijetnja miru i stabilnosti, te da ih se nakon stoljetnih progona, sistematskog istrebljivanja, genocida i fizičkog i psihičkog sakaćenja treba sve popisati i držati na posebnim spiskovima radi sigurnosnih kontrola. Ne može se ni zamisliti šta će u propagandnom smislu takva situacija značiti za zaštitnike i finansijere, te same zlikovce u ISIS-u. U tom kontekstu tektonskih političkih promijena u svijetu, između ostalih definišu se dva gotovo istovjetna problema u korelaciji između realnih prijetnji svjetskom miru i novog antropološkog shvatanja države i društvene zajednice i pravnih dilema u kontekstu međunarodnog prava i politike. Sociološki i antropološki gledano postavlja se pitanje da li podleći pandemiji islamofobije i dati teroristima dodatne argumente u ruke tako što će se muslimane svugdje diskreditirati kao građane drugog reda i za njih primjenjivati posebna sigurnosna, politička i sociološka pravila ili će se politikom tolerancije i suživota različitih zajednica prkositi volji terorista da odvoje muslimanske zajednice od domicijelnog stanovništva u Evropi i Americi. Dok se sa druge strane kod novih prijetnji svjetskom miru u obliku promocije agresivnog ruskog uticaja, pravno-politički gledano postavlja pitanje da li treba nastaviti politiku bezuslovnog podržavanja nepovrjedivosti granica i apsolutnog poštivanja državnog suvereniteta ili pasti u zamku prihvaćanja faktičkog stanja uz simboličan i obično friziran referendum. Prihvatanjem instituta faktičkog stanja kao pravne norme i proizvoda vanjskog pritiska uglavnom silom od strane Rusije ili njenih vazala, u međunarodnom pravu, pravi se opasan presedan koji će neminovno otvoriti mnoga pitanja i izazvati nove političke i vojne konflikte od Sirije, Libije, Jemena, Škotske, Velsa, Sjeverne Irske, Katalonije, Flamanije, Valonije, Sjeverne Italije, Bavarske, BiH, Vojvodine, Kosova, Južne Osetije itd. itd.

Isto tako i Bosna i Hercegovina se nalazi na raskršću, da li sa jedne strane prihvatiti BiH kao zajednički državno-pravni kontekst i nastaviti graditi konsenzus sva tri naroda i građana na daljem putu reformi i približavanja EU i NATO-u ili se sa druge strane vratiti na put političkog zaokruživanja etnički čistih prostora u teritorijalnom smislu i njihovog izuzimanja iz teritorijalne cijeline BiH milom ili silom. Sve to skupa zavisi od vanjskog uticaja i podrške u prvom redu Beograda i Zagreba, a onda od interesa i dogovora velikih sila koji se očekuje u narednom periodu. Stoga je uloga zvaničnog Brisela u stabilizaciji Balkana, a posebno BiH od ključnog značaja. Ukoliko EU želi da se nametne kao faktor mira i stabilnosti, potrebno je odmah izvršiti prijem BiH u EU i odrediti postprijemne obaveze. Time se direktno obezbjeđuje kohezija unutrašnjih socijalnih, ekonomskih i političkih odnosa u BiH, a istovremenim prijemom BiH u NATO obezbjeđuju se vanjske granice i završava priča stara 25 godina o podijeli BiH. Priznavanjem statusa BiH kao punopravne članice EU-a i NATO-a do 2018. godine regija Balkana se stabilizira na duže staze, a ulaskom Srbije u EU svaki oblik konflikta će se svesti na najmanju moguću mjeru. Šta će se od svega toga realizirati i kako će se pri tom Rusija ponašati ostaje da se vidi, u svakom slučaju sve su opcije i dalje otvorene kada je u pitanju BiH.